

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

3-maxsus
son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/3 (6) - 2026

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahammatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdulkaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Sulaymanova Dildora Nazarovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Алимджанов Бахтиёр Абдихакимович</i> БАЙСТВО В РУССКОМ ТУРКЕСТАНЕ: ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ	9-14
<i>Мамасайдов Лutfillo Payzullo o'g'li</i> XALQ TA'LIMI SOHASIDAGI ISLOHOTLARNING YANGI BOSQICHI	15-19
<i>Aminov Hamidulloh Abdirahimovich</i> “TURKISTON ULAMOSI” ASARIDAGI TARIXCHI OLIMLAR	20-24
<i>Norboyev Sarvar Qahramon o'g'li</i> MADANIY MEROSNI MUHOFAZA QILISHDA YUNESKO KONVENSIYALARNING AHAMIYATI	25-28
<i>Mamarajabova Nilufar</i> ASTRONOMIYA VA MATEMATIKA SOHASIDA SAMARQANDLIK OLIMLARNING O'RNI (IX-XII ASRLAR)	29-33

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Кузубоев Бехзод Хамидович</i> ОЦЕНКА ДИНАМИЧЕСКОЙ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ ЗЕЛЕННОЙ ЭНЕРГИЕЙ, ВЫБРОСАМИ CO ₂ И ЭКОНОМИЧЕСКИМ РОСТОМ НА ОСНОВЕ МОДЕЛИ TVP-VAR.....	34-40
--	-------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Toshboboyev Maksud Jalilovich</i> SUN'YIY VA TABIIY INTELLEKT DIALEKTIKASINING GLOBAL XAVFSIZLIK, MEHNAT BOZORI, TA'LIM VA MADANIYAT SOHALARIDA MOHIYATI	41-46
<i>Yorqulov Hakimbek Otaqulovich</i> MILLIY INTELLEKTUAL SALOHİYATNI RIVOJLANTIRISHDA QADRIYATLAR OMILI.....	47-52
<i>Xolnazarov Ismatillo Sohibovich</i> FAZL AL-HAQ XAYRABODIYNING “HADIYYAT AL-SA'IDIYYA” ASARIDA BORLIQ TA'LIMOTI VA UNING IJTIMOIIY-AXLOQIY AHAMIYATI.....	53-58
<i>Xaitov Lazizbek Azamatovich</i> ABU ABDULLOH MUHAMMAD IBN ALI HAKIM TERMIZIYNING “MA'RIFATUL ASROR” ASARIDA BILISH FALSAFASI VA GNOSEOLOGIK QARASHLAR TAHLILI	59-62
<i>Azimova Charos Azamatovna</i> FALSAFIY-DINIY G'OYALARNING YOSHLAR XULQ-ATVORIGA TA'SIRI	63-68
<i>Rajabov Alisher Shavkatovich</i> SA'DIDDIN HAMAVIYNING TAJALLI VA HIJOB HAQIDAGI QARASHLARINING “VAHDAT UL VUJUD” G'OYALARI BILAN BOG'LIQLIGI	69-73
<i>Boymurodov Ilxombek Xayitmurodovich</i> VIRTUAL JAMOALAR VA RAQAMLI IDENTIFIKATSIYALASH JARAYONLARINING FALSAFIY TAHLILI	74-78

<i>Yakubov Azimjon Akmalovich</i> ABU SA'D ABDULMALIK IBN MUHAMMAD AL-XARGUSHIY AN-NISHOPURIY TA'LIMOTIDA NAFS MASALASI.....	79-83
<i>Ashurova Mahbuba Axtamovna</i> MUZEYLAR FAOLIYATINI TADQIQ ETISHNING IJTIMOIIY-FALSAFIY HAMDA METODOLOGIK MASALALARI	84-88
<i>Mamadaliyev Husanboy Yigitali o'g'li</i> MAHALLA RIVOJLANISHINING YOSH AVLOD TARBIYASIDAGI ROLI.....	89-92

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Narzikulova Rayhona</i> HUMOUR AS COGNITIVE–PRAGMATIC SCRIPT OPPOSITION: AN INTEGRATIVE LINGUISTIC MODEL.....	93-98
<i>Hasanova Gulhida Abdulaziz qizi</i> O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA HARAKAT FE'LLAR MUAMMOSI	99-108
<i>Yakubova Nilufar Egamberganovna</i> ESKI O'ZBEK TILIDAGI AYRIM ARABCHA IZOFALI BIRIKMALARNING LEKSIKALIZATSIYASI	109-114
<i>Asqarova Zulayxo Yangiboyevna</i> XORAZM TARIXNAVISLIGIDA “TO'YNOMA” AN'ANASI: SHAKLLANISHI VA KOMPOZITSION TUZILISHI	115-120

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Shagilova Gulxatisha Koptleuovna</i> SOG'LIQNI SAQLASH TUSHUNCHASINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY MAZMUNI.....	121-125
<i>Komilov Lazizjon Zokirjon o'g'li</i> O'QOTAR QUROLNI QO'LLASH HUQUQIDA ZARARNI MINIMIZATSIYA QILISH BO'YICHA KOREYA AMALIYOTI.....	126-133
<i>Uzbekova Dilshoda Tulkinovna</i> DAVLAT XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISH — KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA	134-137
<i>Suyunova Iroda</i> APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LAWMAKING AND PRIVATE LAW....	138-146
<i>Максудов Хушнур Хуршедович</i> ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ПРОКУРОРСКОГО НАДЗОРА ЗА ИСПОЛНЕНИЕМ ЗАКОНОВ ОРГАНАМИ СЛЕДСТВИЯ В БОРЬБЕ С НЕЗАКОННЫМ ОБОРОТОМ НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ.....	147-153
<i>Urinboyeva Muxlisa Ma'rufovna</i> SUN'IY INTELLEKT TUSHUNCHASI VA UNING HUQUQ TIZIMIDA QO'LLANILISHIGA OID NAZARIY YONDASHUVLAR.....	154-158
<i>Ochilov Aziz Ismatovich</i> MA'MURIY-HUQUQIY NIZO VA OMMAVIY-HUQUQIY NIZOLARNING O'ZARO NISBATINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI	159-167

<i>Temirov Madrahim O'lmas o'g'li</i> BOJXONA SOHASIDA SODIR ETILGAN JINOYATLAR YUZASIDAN OLIB QO'YILGAN TOVAR MODDIY BOYLIKLARINING KEYINGI HUQUQIY MAQOMINI BELGILASHDAGI AYRIM MASALALAR VA ULARNING YECHIMLARI.....	168-171
<i>Mashrabov Madorbek</i> AVTOMOBIL YO'LLARINING OMMAVIY MULK SIFATIDA MA'MURIY-HUQUQIY TABIATI.....	172-177
<i>Abdugaffarov Davronbek Dilshod ugli</i> CHOICE OF LAW FOR INTERNATIONAL COMMERCIAL AGENCY AGREEMENTS: BALANCING PARTY AUTONOMY AND AGENT PROTECTION	178-183
<i>Kabilov Sardor Asrolovich, Mirzayev Faxritdin Ziyatovich</i> JINOIY JAVOBGARLIKDAN OZOD QILISH VA UNING IJTIMOIIY ZARURATI MASALALARI	184-189
<i>Эгамбердиев Ферузбек Аскаржон угли</i> ФОРМЫ СУДЕБНОГО КОНТРОЛЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА.....	190-195
<i>Shermatova Gulruh Akmalovna</i> MAISHIY JINOYAT SODIR ETGAN SHAXSNING KRIMINOLOGIK TAVSIFI	196-201
13.00.00 - PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Qurbonova Dilafroz Toshturdiyevna</i> TEMURIY MALIKALAR MA'NAVIY MEROSI ASOSIDA TALABA-QIZLARNING AXLOQIY QADRIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING MAZMUNI VA MOHIYATI.....	202-205
<i>Tirkasheva Go'zal Baxramovna</i> XALQ OG'ZAKI IJODI – MILLIY VA UMUMMADANIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRUVCHI KOMPLEKS PEDAGOGIK MEKANIZM SIFATIDA	206-213
<i>Ismatov Dilmurod Elmurod o'g'li</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING AXBOROT-PEDAGOGIK KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI VA BOSQICHLARI	214-219
<i>Гулбоева Шохиста Исमत кизи</i> САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА КАК КЛЮЧЕВОЙ РЕСУРС ФОРМИРОВАНИЯ ИНЖЕНЕРНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ТЕХНИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ.....	220-224
<i>Qudratov Shahzod Nasim o'g'li</i> RAQAMLI TA'LIM EKOTIZIMINING MOHIYATI VA PEDAGOGIK IMKONIYATLARI.....	225-231
<i>Muhammadiyev Lochin G'ayratovich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA TARIX O'QITISHDA MULTIMEDIA VOSITALARINING SAMARADORLIGINI ANIQLASH	232-235
<i>Abraeva Rukhsora Shuhratovna</i> USING CORPUS-BASED TOOLS TO ENHANCE GRAMMAR INSTRUCTION FOR MULTILEVEL EXAM TAKERS.....	236-242
<i>Konisbaeva Amina Jenisbaevna</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA A2 DARAJADAGI O'QUVCHILARDA UCHRAYDIGAN TIL TO'SIQLARINING DIDAKTIK OMILLARI.....	243-248

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI – PEDAGOGICAL SCIENCE

Received: 01 March 2026

Accepted: 15 March 2026

Published: 31 March 2026

Article / Original Paper

THE CONTENT AND ESSENCE OF THE DEVELOPMENT OF MORAL VALUES OF STUDENTS BASED ON THE SPIRITUAL HERITAGE OF TEMURIAN PRINCES

Kurbanova Dilafruz Toshturdiyevna

Acting Associate Professor of the Department of Pedagogy and Psychology (PHD) of the Samarkand Branch of the Tashkent International University of Kimyo

Abstract. This article analyzes the issues of developing the moral values of female students based on the spiritual and moral heritage of the Timurid princesses who lived and worked during the Timurid era and actively participated in the life of society - Saroy Mulk Khanum, Gavharshad Begum, Robiya Sul-ton Begum, Zuhra Begum, and other historical figures. The article covers the concept of moral education, its content, the moral qualities manifested in the activities of the Timurid princesses, and ways to integrate them into the spiritual and educational processes in higher educational institutions.

Keywords: Timurid queens, spiritual heritage, moral values, female students, spiritual education, higher education.

TEMURIY MALIKALAR MA'NAVIY MEROSI ASOSIDA TALABA-QIZLARNING AXLOQIY QADRIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING MAZMUNI VA MOHIYATI

Qurbanova Dilafruz Toshturdiyevna

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
Samarqand filiali Pedagogika va psixologiya kafedrası
(PHD) p.f.b.f.d. v.b.dotsenti

Annotatsiya. Mazkur maqolada Temuriylar davrida yashab ijod qilgan va jamiyat hayotida faol ishtirok etgan temuriy malikalar – Saroy Mulk xonim, Gavharshod begim, Gladanbegim begim, Zebiniso begim va boshqa tarixiy shaxslarning ma'naviy-axloqiy merosi asosida talaba-qizlarning axloqiy qadriyatlarini rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi. Maqolada axloqiy tarbiya tushunchasi, uning mazmuni, temuriy malikalar faoliyatida namoyon bo'lgan axloqiy fazilatlar, ularni oliy ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy jarayonlarga integratsiya qilish yo'llari yoritiladi.

Kalit so'zlar: temuriy malikalar, ma'naviy meros, axloqiy qadriyatlar, talaba-qizlar, ma'naviy tarbiya, oliy ta'lim.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6SI3Y2026N34>

“Jamiyat hayotining tanasi iqtisodiyot bo'lsa, uning joni va ruhi ma'naviyatdir” – Prizdentimiz Sh.Mirziyoyev so'zlaridan shuni anglashimiz mumkinki, davlatning har qaysi sohasi ma'naviy soha rivojisiz tasavvur qilish qiyin. Bunda ma'naviy tarbiya oila va tarbiyaviy muassasalar hamda jamoat tashkilotlari doirasida amalga oshiriladi. Har qanday ma'naviy tarbiya fenemon sifatida ta'lim bilan chambarchas bog'liq holdagina mavjud bo'ladi. Chunki, ta'lim va ma'lumot olish jarayonida shaxsning bilimi ko'payibgina qolmay, balki ma'naviy-axloqiy sifatlarining qaror topishi ham tezlashadi. Shu bois milliy tariximiz, buyuk ajdodlarimiz

qoldirgan boy ma'naviy merosga tayanib, tarbiya jarayonini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi [1].

O'zbekiston tarixida Temuriylar davri nafaqat siyosiy va harbiy yutuqlari, balki yuksak madaniyat, ilm-fan va ma'naviyat taraqqiyoti bilan ham alohida o'rin egallaydi. Bu davrda temuriy malikalar jamiyatning ijtimoiy, madaniy va ma'rifiy hayotida faol ishtirok etib, o'zlarining axloqiy fazilatlarini bilan ibrat maktabini yaratganlar [6]. Ularning ma'naviy merosi bugungi talaba-qizlar tarbiyasida muhim manba bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Mamlakatda ma'naviyat va ma'rifatni yuksaltirishda bolalarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashga katta e'tibor qaratilmoqda. Ushbu Davlat dasturida, avvalo, ham jismoniy, ham ma'naviy jihatdan sog'lom, mustaqil fikrlay oladigan, yuksak intellektual salohiyatli, chuqur bilimli va zamonaviy dunyoqarashga ega, mamlakat taqdiri va kelajagi uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishga qodir barkamol avlodni rivojlantirish, davlat va jamiyatning barcha kuch va imkoniyatlarini ana shu maqsadlarga safarbar etishga doir keng miqyosli chora-tadbirlarni amalga oshirish ko'zda tutilgan. Dastur yuz maqsaddan iborat bo'lib, unda oilada mehr-oqibat va o'zaro hurmat muhiti, yuksak axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni barqaror qilish, yosh oilalarni moddiy qo'llab-quvvatlash, onalik va bolalikni muhofaza qilish, xotin-qizlarning o'z iqtidorini ro'yobga chiqarish uchun zarur sharoitlar yaratish kabi vazifalar belgilangan [2].

Shuningdek, Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrda 1059-sonli "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ham odobli, axloqiy fazilatlarga ega, yuksak ma'naviyatli, shu bilan birga bilimdon, zukko, ruhan va jismonan sog'lom, keng dunyoqarash va tafakkurga ega, zamonaviy kasb-hunar egasi bo'lgan vatanparvar yoshlarni yetishtirib berish masalasi ham alohida ta'kidlab o'tilgan. O'zbekistonda yoshlar tarbiyasini zamonaviy asosda ilmiy-texnologik isloh qilish borasida olib borilayotgan ishlar uni bugungi kun ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda ilmiy asoslangan tayanch kompetensiyalar, fazilatlar asosida rivojlantirishni talab etmoqda [3].

Hozirgi davrda oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talaba-qizlarning axloqiy qadriyatlarini shakllantirish va rivojlantirish masalasi davlat siyosati darajasidagi ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Globallashuv, raqamli madaniyat va ommaviy axborot vositalari ta'sirining kuchayishi yoshlar ongida milliy va umuminsoniy axloqiy mezonlarga nisbatan muayyan bo'shliqlarni yuzaga keltirmoqda [4]. Ayniqsa, talaba-qizlarning ma'naviy barqarorligi, ijtimoiy mas'uliyati va axloqiy immunitetini mustahkamlash zamonaviy ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb muammolardan sanaladi.

Shu nuqtai nazardan, temuriy malikalar ma'naviy merosini ilmiy-pedagogik jihatdan o'rganish va uni talaba-qizlar axloqiy tarbiyasiga tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi. Temuriy malikalar hayotida namoyon bo'lgan ma'rifatparvarlik, adolatparvarlik, vatanparvarlik va insonparvarlik g'oyalari bugungi yosh ayollarning shaxsiy va ijtimoiy kamolotida samarali tarbiyaviy omil bo'la oladi [5]. Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, u tarixiy meros va zamonaviy ta'lim ehtiyojlarini uyg'unlashtirgan holda, talaba-qizlarda mustahkam axloqiy pozitsiya va milliy qadriyatlarga sadoqatni shakllantirishga xizmat qiladi.

Temuriylar davrida ayollar, xususan malikalar davlat va jamiyat hayotida muhim o'rin tutgan. Saroy Mulk xonim Amir Temurning yaqin maslakdoshi sifatida ilm-fan va madaniyat homiysi bo'lgan. U madrasa va masjidlar qurilishiga homiylik qilgan, olim va fozillarni qo'llab-quvvatlagan [6].

Gavharshod begim esa Hirot madaniy muhitining yuksalishida beqiyos hissa qoʻshgan. Uning tashabbusi bilan qurilgan Gavharshod madrasasi va masjidi nafaqat diniy, balki ilmiy markaz sifatida mashhur boʻlgan [5]. Gavharshod begimning adolatparvarligi, xalqparvarligi va maʼrifatga boʻlgan eʼtibori uning yuksak axloqiy qiyofasini namoyon etadi.

Robiya Sulton begim va boshqa temuriy malikalar ham oʻz faoliyatlari orqali ayollarning jamiyatdagi nufuzini oshirish, maʼnaviy muhitni sogʻlomlashtirishga xizmat qilganlar. Ularning hayoti va faoliyati bugungi kunda ayol shaxsining ijtimoiy faolligi va axloqiy barkamolligi uchun tarixiy asos boʻlib xizmat qiladi.

Temuriy malikalar maʼnaviy merosini tahlil qilish orqali quyidagi asosiy axloqiy fazilatlarni ajratib koʻrsatish mumkin:

- Maʼrifatparvarlik – ilm-fan va taʼlimni qoʻllab-quvvatlash, yosh avlod tarbiyasiga eʼtibor;
- Adolatparvarlik – jamiyatda ijtimoiy tenglik va haqqoniylikni taʼminlashga intilish;
- Vatanparvarlik – davlat va xalq manfaatlarini shaxsiy manfaatlardan ustun qoʻyish;
- Mehr-oqibat va muruvvat – muhtojlarga yordam berish, insonparvarlik gʻoyalarini targʻib etish;
- Masʼuliyat va sadoqat – oilaga, jamiyatga va davlatga nisbatan masʼuliyatli munosabat.

Mazkur fazilatlar talaba-qizlarning axloqiy qadriyatlarini rivojlantirishda muhim tarbiyaviy resurs hisoblanadi.

Talaba-qizlarda axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish mazmuni ularning shaxsiy ehtiyojlari, yosh xususiyatlari va ijtimoiy tajribasini inobatga olgan holda tashkil etilishi lozim. Bu jarayonda temuriy malikalar merosidan foydalanish quyidagi yoʻnalishlarda amalga oshiriladi:

- Tarixiy-maʼrifiy bilimlarni boyitish;
- Axloqiy ideal va namunalarni shakllantirish;
- Milliy oʻzlikni anglash va iftixor tuygʻusini kuchaytirish;
- Ijtimoiy faollik va fuqarolik masʼuliyatini oshirish.

Mazkur mazmun talaba-qizlarda mustahkam axloqiy pozitsiyani shakllantirishga xizmat qiladi.

Temuriy malikalar maʼnaviy merosini oliy taʼlim tizimida samarali qoʻllash uchun quyidagi pedagogik mexanizmlar taklif etiladi:

- Maʼnaviyat va maʼrifat soatlarida temuriy malikalar hayoti va faoliyatiga bagʻishlangan mavzularni kiritish;
- Seminar va davra suhbatlarini tashkil etish;
- Ilmiy maqola, esse va loyihalar orqali talaba-qizlarning mustaqil izlanishlarini qoʻllab-quvvatlash;
- Tarixiy obidalar va muzeylarga tashriflar uyushtirish.

Ushbu yondashuvlar talaba-qizlarning axloqiy qadriyatlarini amaliy faoliyat bilan uygʻun holda rivojlantirish imkonini beradi.

Xulosa oʻrnida shuni aytish mumkinki, temuriy malikalar maʼnaviy merosiga asoslangan tarbiyaviy ishlar talaba-qizlarning axloqiy qarashlarida ijobiy oʻzgarishlarni yuzaga keltiradi. Xususan, ularning milliy qadriyatlarga hurmati, ijtimoiy faolligi va maʼnaviy masʼuliyati ortadi. Talaba-qizlar temuriy malikalarni nafaqat tarixiy shaxs, balki zamonaviy hayot uchun ham dolzarb boʻlgan axloqiy ideal sifatida qabul qiladilar. Bu esa tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh. Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish, bu borada davlat va jamoat tashkilotlarining hamkorligini kuchaytirish masalalari bo'yicha videoselektor yig'ilishidagi ma'ruzasi. 2021-yil 19-yanvar. <http://uza.uz/posts/235451>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 28-fevraldagi "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili davlat dasturi to'g'risida"gi PF-27-sonli Farmoni // <https://lex.uz/docs/-6396146>
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 1059-sonli Qarori // Xalq so'zi, 2019 yil 31-dekabr.
4. Oliy ta'limda ma'naviy-axloqiy tarbiya masalalari bo'yicha ilmiy tadqiqotlar. (2019). Toshkent.
5. Gavharshod begim hayoti va faoliyati haqidagi tarixiy manbalar. (2020). Hirot tarixi markazi, Toshkent.
6. Alimuhamedov R. (2018). Milliy ma'naviyat asoslari. Toshkent: Ilm-fan.
7. Temuriylar tarixi va madaniyati. Ilmiy maqolalar to'plami. Toshkent: Ilm-fan, 2017.
8. Davlat ta'lim siyosati va axloqiy tarbiya bo'yicha O'zbekiston Respublikasi qonun va farmonlari (2018–2020).
9. Shamsiyev B. (2016). Oliy ta'limda ma'naviy-ma'rifiy tarbiya metodikasi. Toshkent: Fan.
10. Raxmonov A. (2015). Tarixiy shaxslar merosi va zamonaviy pedagogik yondashuvlar. Toshkent: Ilmiy nashrlar.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).